

קח-א

בעי רבא, המעלה בחוץ ראש בן יונה⁽⁵²⁾, של עולת העוף, שאין בו כזית, ומלח [שכך היא מצוותו, כדכתיב "ולא תשבית מלח ברית אלוהיך מעל מנחתך"] משלימו לכזית, מהו?

אמר ליה רבא מפרזקיא לרב אשי: וכי לא היינו פלוגתייהו דרבי יוחנן וריש לקיש, וכשם שנחלקו בחיבורי עולין, יחלקו גם בדין זה.

ודחה לו רב אשי: אין נידונים אלו תלויים זה בזה, אלא נידון זה של מלח משלימו תבעי לרבי יוחנן, ותיבעי גם לריש לקיש, וכדלהלן:

תבעי לרבי יוחנן, שהרי יתכן, כי עד כאן לא

קאמר רבי יוחנן התם שעצם מצטרף לבשר משום שחיבורי עולין כעולין, אלא עצם דוקא, דמינא דבשר הוא, ונחשבים כדבר אחד. אבל מלח, דלאו מינה דבר יונה הוא, לא מצטרף אפילו לרבי יוחנן.

או דלמא לא שניא עצם או מלח, וגם מלח מצטרף, משום חיבורי עולין.

תיבעי לריש לקיש, שהרי יתכן כי עד כאן לא קאמר ריש לקיש התם, שעצם אינו מצטרף אלא משום דאי פריש מן הבשר [בין לפני שעלה ובין לאחר שעלה, כמבואר לעיל פו א], לאו מצוה לאסוקי. אבל הכא, במלח, דאי פריש מיניה, מצוה לאסוקי,⁽⁵³⁾ לא אמר.

או דלמא לא שניא, ובשניהם חיבורי עולין

ובפנים העיקר תלוי במעשה ההקטרה והוא נעשה בכזית, וכל הנידון רק בחוץ משום שנאמר בשחוטאי חוץ שהחיוב על כזית שלם ולא חסר, והספק הוא, אם המלח משלים לשיעור כזית כי מצוה למלחו, ונעשה כחלק ממנו אפילו לריש לקיש, או שרק מין הבשר נחשב כדבר המוקטר ולא הנוסף עליו אפילו במצוה.

53. רש"י פירש שמצוה לחזור ולמולחו דכתיב ולא תשבית מלח. והקשה השפת אמת הרי לפי צד הספק שאין הקטרה בפחות מכזית, ודאי אין מצוה למולחו, ושוב אין מצוה להעלותו.

ולביאור המקדש דוד הנ"ל בראש בן יונה התחדש חיוב "הקטרת הראש" בפני עצמו אף שאין בו כזית, ולכן מצדדת הגמרא שמצוה למלחו ולהעלותו, וגם לפי המבואר [בהערה 18 לעמ' הקודם] הרי חלה הקטרה גם על פחות מכזית ורק אינו מתחייב עליה, אך חל עליו חיבור עם המלח לקיים בו מצוות הקטרה. ועדיין צריך ביאור למה נחשב המלח כ"עולין"

52. במקדש דוד [ה, ד] ביאר שנקט רבא דוקא "ראש בן יונה" כי בסתם אבר שאין בו כזית גם בפנים אין דין הקטרה, ופשיטא שאין מלח משלימו לכזית, ודוקא בראש בן יונה שיש בו דין הקטרה בפנים [וכדלעיל סה, א] דן רבא אם מלח משלימו לכזית להתחייב על העלאתו בחוץ שטעונה כזית.

ובפירושו רבינו חננאל כתב שראש בן יונה הוא "אבר שלם", ויתכן שכוונתו למה שאמרו להלן [ע"ב] שהחיוב רק על העלאת אבר שלם ולא על חסר, ולכן נקט רבא אבר זה שאף בשלמותו אין בו כזית, [וראה כסף משנה פ"ט ממעה"ק ה"א שרק מעלה אבר צריך שיהא אבר שלם, אך המעלה בשר חייב בכזית, ואם כן אין צורך לצייר את הנידון באבר דוקא].

והרמב"ם [שם] העמיד איבעיא זו בכל "אבר שאין בו כזית", ולדבריו צריך ליתן טעם למה לא דן רבא על הקטרת פנים, והרי אילו אינה הקטרה בפנים הוא הדין בחוץ, ובהכרח שבפנים נחשבת להקטרת כזית משום שהמלח משלימו,

לאו כעולין.

ומסקינן: תיקו.

שנינו במשנה: רבי יוסי הגלילי אומר וכו' אמרו לו חכמים, אף השוחרט בפנים ומעלה בחוץ, כיון שהוציאו פסלו:

ומביאה הגמרא דיון בין התנאים:

השיב רבי, על טענת חכמים, **תחת רבי יוסי הגלילי: מה לשוחרט בפנים ומעלה בחוץ, שכן היתה לו שעת הכושר, שהיה ראוי**

ליקרב בפנים ולכן חייב על העלאתו בחוץ. **תאמר בשוחרט בחוץ ומעלה בחוץ, שלא היתה לו שעת הכושר כלל בפנים** (54).

וכן השיב רבי אלעזר בן רבי שמעון, על טענת חכמים, **תחת רבי יוסי הגלילי: מה לשוחרט בפנים ומעלה בחוץ, שכן קודש מקבלו אם העלה על המזבח, ואף על פי שהוציאו, אם חזר והכניסו והעלהו לא ירד, וכדלעיל [פד א], ולכן חייב על העלאתו בחוץ. תאמר בשוחרט בחוץ ומעלה בחוץ,**

חיבורה, אלא הוא "מלח של האבר" ומצוה לשוב ולהעלותו עמו, אך כשקרב האבר בפני עצמו אין חיוב להעלות המלח בפני עצמו, והנידון בסוגיין הוא אם יש חיוב על הקטרת מלח כיון שאין לו חיוב הקטרה בפני עצמו. ויש לעיין אם המלח מתקדש להקטרה גם כאשר השלים את האבר לכזית, או רק כשהיה על כזית שלם שיש באבר דין הקטרה בפני עצמו, ורק עי"ז מתחייב גם המלח בהקטרה. ועוד יש לדון שהרי מסתבר כי בחוץ חייב על הקטרה גם בלי מלח משום שראוי להקטירו בפנים עם מלח, וכן פחות מכזית בחוץ נחשב ראוי למזבח אלא שאין בו בפני עצמו שיעור להחשב כמעשה הקטרה המחייבת. אך יתכן שיצטרף עם מלח שעל גביו לכזית, כי אף שכפנים אינו מצטרף להתחייב להקטירו, בחוץ אין צריך שיעור אלא למעשה הקטרה, ובשניהם חלה הקטרה.

54. כתב החזו"א [יט, י] שאין לפרש שרבי סבר שרבנן שאלו את ריה"ג מזריקת הדם בחוץ, שנפסל ביוצא ואף אם עלה ירד כשיטת רבי יהודה [לעיל פד, א] ובהכרח שפסול יוצא אינו מעכב בשחוטי חוץ. [וכמשמעות דברי תוס',

ע"י המצוה. ולמה מצטרף ובטל לאבר והרי יכל למלוח במלח אחר.

ובכתבי הגרי"ז [מנחות יא, א. כא, ב] ביאר שהמלח שהיה על האבר ופירש התקדש, וצריך לחזור ולהקטירו ודינו כאימורין ויש עליו דין עולין, ונמצא שאין הצירוף מפני האיסור להקטיר האבר בלא מלח, אלא מפני החיוב להעלות שוב את המלח. ומקורו מהסוגיא במנחות [שם] שמועלין במלח שע"ג האבר, עי"ש.

והחזו"א [זבחים יט, י מנחות כה, טז] דן לפי זה באופן שנטל כזית מלח שהיה על אבר והקטירו בפני עצמו בחוץ, שיתחייב כי יש עליו דין הקטרה בפני עצמו, ונידון סוגיין הוא רק אם מלח ואבר מצטרפין, וכתב **במנחת אברהם** שמשום כך פירש רש"י בסוגיין שהנידון מצד החיוב למלוח את האבר, כי שיטתו במעילה [טו, ב] ששני קרבנות מצטרפין לכזית לחייב בהעלאה בחוץ, ולמה לא יצטרף המלח שהתקדש יחד עם הקרבן. ונמצא שביאור הגרי"ז יתכן רק לשיטת תוס' [קט, א] שנחלקו על רש"י בדין זה.

והחזו"א הסיק שדין ההקטרה חל במלח רק יחד עם האבר, כי אינו כעצם שעולה רק מפני

בשחיטתה. ואילו לרבי אלעזר חייב, שהרי הקודש מקבלו, ודינו, שאם עלה למזבח שוב לא ירד (56).

רבה אמר, קבלה של הדם בכלי חול, שלא נתקדש, איכא בינייהו. אם שחט בהמה, וקיבל את דמה בכלי חול, הרי זה פסול. לרבי, אם העלה בחוץ פטור, כי לא היתה שעת הכושר. אך לרבי אלעזר, חייב, שהרי הכלל הוא [לעיל פד א] "כל שפסולו

שאינ קודש מקבלו, ואם העלהו ירד, ולכן פטור על העלאתו בחוץ (55).

ודנה הגמרא: **מאי בינייהו,** בין רבי לרבי אלעזר בן רבי שמעון?

אמר זעירי, שחיטת לילה איכא בינייהו. אם שחט בהמה בלילה בפנים והעלה בחוץ [עיינ לעיל פד ב בסוף העמוד], לרבי פטור, כי לא היתה לה שעת הכושר, שהרי נפסלה

55. החזו"א [שם] העיר שלדעת רבי אלעזר בר"ש יפטור ריה"ג על הקטרת מנחה ונסכים בחוץ, שהרי אין הקדש מקבלם, וכמבואר לעיל [פג, ב] שריה"ג אומר שעולות ומנחות אם עלו ירדו.

וכן משמע ממה שהקשו תוס' דוקא על רבי יהודה שאמר כי כשיצא דמה אם עלה תרד, ולא הקשו לריה"ג שאמר עולות ומנחות ירדו, כי באמת פטור עליהם בחוץ.

אך לדעת רבי, דין זה תלוי אם נלמד חיוב העלאה במקטרי חוץ מזריקת דם שיצא או מסברא כנ"ל שאיסור שחל תו לא פקע, כי אילו אין צורך שיהא הקדש מקבלו, הרי אף אלו שאם עלו ירדו, יתחייבו מצד האיסור שחל עליהם בשעת הכושר.

56. תוס' נקטו שנפקא מינה זו היא רק לרבי שמעון שאמר נשחטה בלילה אם עלתה לא תרד, אך לרבי יהודה שאמר "תרד" לכו"ע פטור עליה בחוץ. ומדבריהם משמע שגם לדעת רבי צריך שיהא הקודש מקבלו [ורק הוסיף שחיובו תלוי גם בשעת הכושר], כי אילו החיוב חל בשעת הכושר ותו לא פקע אף שדינו שאם עלה ירד, נמצא שריה"ג יכול לסבור כרבי יהודה, ובכל זאת באופן שיהא שעת הכושר יתחייב אף שאין הקודש מקבלו [כגון בזרק בחוץ שהקשו תוס' עיי"ש].

ותתיישב בזה קושיית הגרעק"א בהערות על המשנה, עיי"ש]. שהרי אם כן נמצא שרבי אליעזר בר"ש שאמר "שכן קודש מקבלו", סובר כרבי שמעון שדם שיצא אם עלה ירד, והיה צריך לומר שמחלוקת זו איכא בינייהו.

ולפיכך ביאר שרבי סובר כר"ש שאף דם היוצא אם עלה לא ירד, אלא שסובר כי גם אם קודש מקבלו אינו חייב על שחיטתו בחוץ אלא אם היתה לו שעת הכושר, וכיון שחייבה תורה את המעלה בחוץ, אינו נפטר עליו בפסול יוצא, כיון שכך הוא אופן חיובו.

ובפשטות טעמו משום שחל עליו ב"שעת הכושר" דין הקטרת פנים, ולפיכך אסור להעלותו בחוץ גם אחר שנפסל, [ואפילו אם דינו שאם עלה ירד, אין האיסור נפקע] ונמצא שצריך שעת הכושר להקטרה, ומיושבת קושית הגרעק"א שהרי בפסולים שלא חל חיוב הקטרה לא מועיל מה שפסולין בקדש לחייבם בהעלאת חוץ, ולכן הוצרך רבי לומר שהטעם רק משום שהיתה לשחוט פנים שעת הכשר, ובאמת בשאר הפסולים יפטור ריה"ג בשחיטת חוץ.

וכן משמע בסמוך דאיכא בינייהו שחיטת לילה, שלרבי פטור כי לא היתה שעת הכושר, ומשמע כי אף שקדש מקבלו אין חייב על העלאתו בחוץ, כיון שהוא תלוי בדין הקטרה בפנים שחל בו רק בשעת הכושר.

שטומאת הגוף של האדם האוכל קדמה לטומאת בשר, **דכולי עלמא לא פליגי דחייב, שבין טומאת הגוף בכרת.** כי טעמו של רבי יוסי הגלילי לפטרו הוא משום שאין איסור חל על איסור, וכדלקמן, וכאן איסור טומאת הגוף קודם, ופשיטא שחייב חטאת בשוגג וכרת המזיד משום "וטומאתו עליו, ונכרתה".

כי פליגי, רבי יוסי הגלילי ורבנן, **בשנטמא הבשר** תחילה, ונאסרה על האדם אכילת הבשר משום טומאת בשר, שאין חייבין עליה כרת ואין בה חטאת. **ואחר כך נטמא**

בקודש, שנפסל משבא לעזרה, הקודש מקבלו" (57).

שנינו במשנה: **טמא שאכל קודש, בין קודש טמא כו' רבי יוסי הגלילי אומר וכו' אמרו לו חכמים אף טמא שאכל את הטהור, כיון שנגע בו טמאהו.**

והוינן בה: והלא **שפיר קאמרי ליה רבנן לרבי יוסי הגלילי!**

אמר רבא, כל חיבא דנטמא הגוף של האדם האוכל, ואחר כך נטמא הבשר, ונמצא

נחשב "פסולו בקדש" אלא אם התקבל הדם בכלי, אך אם נשפך הדם ונאבד קודם קבלה אף אם עלו ירדו. וכאן מוכח שקבלה בכלי חול אם עלה לא ירד. **ובחזו"א** [יט, ד] כתב שיתכן שכלי חול עדיף מנשפך כי הוא כשר בבמה, [והעמיד סוגיין שקבל זורק בכלי חול] וכן כתב **בטהרת הקדש לעיל** [פד, א].

ויתכן שתוס' פירשו בסוגיין להיפך, שהמקבל בכלי חול היתה לו שעת הכושר בשחיטה, אך אין קודש מקבלו כיון שלא התקבל הדם בקודש. ובאמת רבי חולק על רבי אלעזר בר"ש וסובר שדי בכך שהיתה לו שעת הכושר. וכן מבואר מפירוש **רבינו חננאל** שכתב "קבלה בכלי חול אין קודש מקבלו".

והגרי"ז אמר שתוס' לעיל אל כתבו שחסר "בשעת הכושר" אלא באופן ש"נשפך הדם ונאבד" אך אם ישנו ויכול לזרקו אח"כ, לא ירדו, כיון שכבר התקדש בשחיטה ע"י סכין, [וכמעט מפורש כך לעיל סח, ב בתוס' סד"ה אין, ראה שם חק נתן], וסברת תוס' שאם נעשו בקרבן שתי עבודות נחשב כפסולו בקדש, ולכך מועיל גם מעשה זריקה גרידא [מכלי חול].

ומדברי **הרמב"ם** [פי"ח ממעה"ק הי"ז] נראה

57. רש"י [ד"ה רבה] פירש שהמקבל בכלי חול אין לו "שעת הכושר", אך נחשב ש"קודש מקבלו". ואין להקשות למה צריך שתהא גם הקבלה בהכשר, ומדוע לא תחשב השחיטה בהכשר כשעת הכושר, [כמו שמצינו לעיל פג, ב ששעת הכושר הקובעת שאם עלו לא ירדו, היא השחיטה] שהרי כבר הבאנו מהחזו"א שלדעת רבי הנידון במוקטרי חוץ הוא אם פסולו משום יוצא מפקיע מהקרבן את האיסור להעלותו בחוץ שחל בשחיטתו בפנים, אך ודאי מודה רבי שצריך שיהא ראוי לפתח אהל מועד, ולא יהא פסול בעבודותיו, ונמצא שצריך שעת הכושר להקטרה, דהיינו שתהא קבלה בהכשר ואינו כדין הפסולים שעלו, שדינם תלוי ב"שעת הכושר" גרידא, ודי שתהא בשחיטה. שעת הכושר לזרוקה. [וכ"ש לתוס' שרבי מודה שצריך שיהא קדש מקבלו].

אכן, גם אם לרבי די ב"שעת הכושר" גרידא, יתכן שאין שעת השחיטה מועילה, וכמו שהובא לעיל [קז, א הערה קא] בשם הגינת ורדים שעיקר החיוב בשחוטת חוץ הוא אחר השחיטה.

אולם החק נתן **והגרעק"א** תמהו שהרי תוס' [לעיל פד, ב. נדה מא, א] כתבו שאינו

הגוף.

השני הוא איסור כולל. אבל כאן, שאין שניהם שוין בחומר האיסור, תיתי טומאת הגוף דחמירא, שיש בו כרת, ותחול באיסור כולל על טומאת בשר שהיא איסור קל. שהרי אמרו במסכת חולין [קא א] כי רבי יוסי הגלילי סובר שאיסור חל על איסור באיסור כולל כאשר הוא חמור מהאיסור הראשון.

ודחינן: אמר רב אשי, ממאי דאכילת בשר קדשים טהור בטומאת הגוף חמורה יותר מצד שחייבים עליה כרת? דלמא אכילת בשר קדשים שיש בהם טומאת בשר חמורה יותר, שכן אין לה טהרה במקוה!

מתניתין

חומר בשחיטה בחוץ, מבעליה בחוץ.

חומר בעליה בחוץ מבשחיטה.

חומר בשחיטה: שהשוהט קדשים בחוץ לאכילת הדיוט, חייב⁽⁵⁸⁾. ואילו המעלה להדיוט, לעוברו בכך, פטור משום העלאת

דרבנן סברי, אמרינן "מיגור", כיון שנאסר האדם עתה משנטמא באכילת שאר חתיכות קודש טהורות, משום טומאת הגוף שיש בו, [בכרת ובחטאת], נאסר גם בחתיכה שנטמאה קודם שהוא נטמא. ואף שבעלמא אין איסור חל על איסור, כאן כן יחול איסור טומאת הגוף, משום שהוא "איסור כולל", שאוסר את האדם גם בשאר החתיכות.

ואילו רבי יוסי הגלילי סבר, אין איסור חל על איסור. ואף שהוא איסור כולל, ויש כאן "מיגור" שחל על שאר חתיכות יחול גם על חתיכה זו, מכל מקום, לדעתו לא אמרינן מיגור כלל, אף באיסור כולל.

ולפיכך, אין ראיית רבנן מטמא שאכל קודש טהור נוגעת לכאן, כי שם מדובר באופן שקדמה טומאת הגוף.

ומקשינן לרבי יוסי הגלילי: ורבי יוסי, נהי דמיגור לחול איסור על איסור לא אמרינן, ואפילו הוא כולל, הרי כל זאת הוא רק באופן ששניהן שוין, אף על פי שהאיסור

58. במשנה לא התפרש דין הזורק להדיוט, וכתבו השפת אמת ומקדש דוד [כו, ט] שהדבר תלוי במחלוקת רבי עקיבא ורבי ישמעאל לעיל [קז, א] אם זריקה נלמדת משחיטה או מהעלאה. וכן משמע מדברי הגרע"א לעיל [קז, ב]. והסברא לחייב בזריקה היא משום שהמעשה ניכר שהוא לשמים ויתחייב עליו בחוץ, מה שאין כן בשחיטה וזריקה [וראה כע"ז באור שמח פט"ו מפוסהמ"ק הי"א הובא לעיל]. והסברא לפטור היא כמש"כ הקרן אורה שעל שחיטה לחברו חייב כי גם בפנים אינה עבודה,

שנקט כי סוגיין עוסקת בזריקה בחוץ ולא בהעלאה, וכן נקטו תוס' להלן [קי, ב סד"ה אי] ונמצא לדבריהם שדם המתקבל בכלי חול אם עלה לא ירד, ולכאורה מבואר שסברו כדעת השטמ"ק לעיל [פד, א אות ב] שרבי שמעון חולק על מה שמצינו לעיל [פג, א] שקמציין שלא קדשו בכלי, ירדו. אך במקדש דוד [ד, א] חילק שדם התקדש בסכין והוברר לחלק גבוה ולכן חלוק דינו מקמציים שנחשבים כאינם ראויים למזבח משום שקודם קידושם בכלי לא הובררו לחלק גביה [ראה רש"י על המשנה פג, א].

חוץ, אלא חייב משום עובד עבודה כוכבים⁽⁵⁹⁾.

חומר בעליה מבשחיטה: שנים שאחזו בסכין ושחטו, פטורים. שנאמר "דם יחשב לאיש ההוא". ודרשין "אחד ולא שנים".

אבל עליה, אם אחזו שניים באבר הבהמה והעלוהו, חייבין. שנאמר "איש איש אשר יעלה", לרבות שניים שאחזו באבר והעלוהו, שהן חייבין⁽⁶⁰⁾.

ואם העלה בשוגג, ונודע לו. וחזר והעלה,

אך בהקטרה שהיא עבודה אינו חייב אלא במכוון לשם, והוא הדין לזריקה שהיא עבודה בפנים. ו"לרש"י שצריך הפקעה לשם דבר אחר, וכדלהלן, מסתבר שגם בזריקה לא יפטר אלא בזורק לעבודה זרה].

59. רש"י פירש שהעלה לחברו לעבדו בכך כעבודה זרה, ותמהו על כך תוס' [בע"ב ד"ה והמעלה] למה הוצרך לכך, וגם צריך לפרש לביאור זה לשון המשנה חומר בשחיטה מבעליה, שהרי בשחיטה פרש"י ששחט לצורך אכילת הדיוט והוא אופן שונה מעליה לעבודה זרה.

ובשפת אמת כתב שדעת רש"י כי המעלה לאכילת הדיוט פשיטא שפטור כי עושה מעשה שריפה בעלמא, ורק כשמעלה לעבודה זרה הוצרך קרא להשמיענו שפטור אף שעשה מעשה העלאתה.

ובזבח תודה כתב להיפך, שרש"י חידש שאפילו בשחיטה לאכילת אדם חייב אף שלא התכוון לשם הקרבה כלל, ודייק כן מלשון הרמב"ם [פי"ח ממעה"ק הט"ז] אע"פ שזה הדם היה במחשבתו כדם הנשפך, לא כקרבן, הרי זה חייב. אולם לגבי מעלה להדיוט דייק מהרמב"ם [שם פי"ט ה"א] כתוס', שכתב ש"אינו חייב עד שיעלה לשם עד שיתכוון לשם". ומשמע שהחסרון במעלה להדיוט הוא משום שלא מעלהו לשם. [ונקט שהוא הדין שהמעלה סתמא בחוץ פטור, כי אינו ניכר שמעלה לשם אלא במקדש, וראה מנחת חנוך תלט וקרן אורה].

אמנם מדברי רש"י נראה שהמעלה סתמא חייב, ורק כשמעלה לעבודה זרה עוקר מהקרבן את תורת הקרבת קרבן. אך כשמעלה להדיוט נחשב כסתמא, כי אין העלאתה להדיוט, ולפיכך חייב עליה משום שחוטא חוץ, אלא אם כן שחט על מנת לעובדו.

אך השוחט לשם אכילת הדיוט עוקר בכך את שם שחיטת קרבן. כי יש צורך בשחיטה לאכילה, ולכן צריך קרא לחייבו וכדלהלן.

60. הקרן אורה דן אם צריך שיהא שיעור העלאתה לכל אחד מהשנים. והוכיח ממה ששינוי "שנים ששחטו" ו"שנים שהעלו" ובשחיטה פטורין משום שאין שיעור לכל אחד כמבואר בתוספתא שאי אפשר לשחוט אחר שנשחט, ואילו בהעלאתה היה צריך שיעור לכל אחד, למה יתחייבו שניהם, והרי מדובר באותו אופן של שנים ששחטו.

ובאופן ששחט אחד מקצת והשני השלים, למאן דאמר אינה לשחיטה אלא לבסוף, רק השני חייב, ולמאן דאמר מתחילה עד סוף, דעת הקרן אורה שרק הראשון חייב, וכן נקט המקדש דוד [כז, ח] ומטעם אחר, שהרי כבר נפסל הקרבן בשחיטת הראשון, וכשהשני שוחט כבר אינו ראוי לפתח אהל מועד [ורק אם המשיך הראשון חייביה רחמנא כי אי אפשר לגמור שחיטה בלי תחילתה]. אולם במנחת חינוך [קפז] כתב ששניהם חייבים. וראה בגינת ורדים [כלל סג] ש"אף למאן דאמר ישנה מתחילה ועד סוף והשוחט מיעוט סימן בחוץ חייב, מכל מקום עיקר החיוב לאחר שגמר שחיטה בהכשר הוא

ושוב חזר והעלה מאותה הבהמה עצמה, (61) **חייב על כל עליה ועליה הטאת, דברי רבי שמעון.**

רבי יוסי אומר, אינו חייב אלא חטאת אחת. ואף על גב שנודע לו בינתיים, והידיעות

מחלקות, מיעט הכתוב ופטרו, כמבואר בגמרא.

ואינו חייב משום העלאת חוץ לדעת רבי יוסי, אלא עד שיבנה מזבח לשם כך (62), **ויעלה לראש המזבח בחוץ** (63).

דחל, ולדבריו יתכן ששניהם חייבין, ואולי רק השני שגרם שיהיה הקרבן שחוט בחוץ.

61. **רש"י** פירש שחזר והעלה מאותה בהמה עצמה. **והרדב"ז** [פ"ט ממעה"ק הי"א] דקדק מדבריו שאילו העלה מבהמה אחרת חייב שתים אף שלא נודע לו בינתיים כי גופין מחלקין, ויתכן שרש"י דקדק וכתב כן רק בהעלאה וכמבואר לעיל [קז, א] בשם הגינת ורדים שבהמות אינם מחלקות בשחיטת שחוטי חוץ כי עיקר החיוב רק אחר שחיטה, ולפיכך השוחט ה' בהמות בחוץ חייב אחת, אך בהעלאה בהמות מחלקות לאחר שחיטה. [אלא שמכאן יקשה לדברי תורי"ד שמתות אינן מחלקות].

ויש להוסיף לפי המבואר שם שהאיסור רק אחר שחיטה, כי עיקרו הוא לעשות את הקרבן שחוט ולבטל הבאתו בפנים. ונמצא שהוא איסור גברא שאין בו חילוק גופין, אך איסור העלאה הוא בעצם העבודה בחוץ והוא איסור חפצא ומתחלק בגופי בהמות, וראה עוד בע"ב.

62. **רש"י** פירש שיבנה מזבח לשם כך. ויש לעיין מה בא רבי יוסי למעט? אם העלאה על סלע או אבן מפני שאינם בנויות בידי אדם, או רק מפני שלא העמידן לשם מזבח, אך אם יעמידם לכך יהיו כשרים שהרי מבואר בגמרא שאין צורך שיהיה המזבח מרובע ושהיה לו קרנות וכדו'. וכן דקדק החזו"א [כ, ב] [ו] מלשון רש"י שצריך שיבנהו כדי להקריב עליו. אך **זבוח תודה** כתב שלא מועיל יחוד בעלמא או טלטול הסלע, וצריך מעשה בניה.

ובתורת כהנים [אחרי ו, פ"ט ז] שנינו עד שיבנה כמין מזבח, ופירש הר"ש "בבנין", ומשמע שצריך שיעשה מכמה אבנים כדי שיהיה בנינו בידי אדם. וכן הביא החזו"א [שם] מגמרא בעבודה זרה [נג, ב]. "בימוס, אבן אחת. מזבח, אבנים הרבה".

ובקובץ שיעורים [ח"ב, כה] כתב שלכולי עלמא מזבח של מקדש צריך לבנותו לשם מזבח. ומדבריו נראה שהבין שרבי יוסי בא למעט רק משום שלא העמידן לשם מזבח. וראה עוד בסוגית הגמרא.

63. **בזכר יצחק** כתב שרק הבונה את המזבח בחוץ חייב כשמקריב עליו, וכן משמע לשון הרמב"ם [פ"ט ממעה"ק הא] עד שיעלה לראש המזבח שיעשה בחוץ, וכן דקדק בחזון יחזקאל [יב, א] מהתוספתא. אך **זבוח תודה** ובחידושי הגרז"ס נקטו שגם העלה במזבח שמצא בנוי על ידי אחר חייב.

השפת אמת דן, אם גם זריקה בחוץ צריכה מזבח, ובמקדש דוד [כו, ט] נקט שצריך מזבח, אך בחטאת אין צורך שיזה על קרנות מזבח דוקא, וכן בחטאות פנימיות אינו צריך להזות על פרוכת, ובקטורת של יוה"כ א"צ מזבח שהרי גם בפנים אינה נעשית על מזבח. ובקטורת של כל השנה צידד שאינה טעונה מזבח, שהרי גם בפנים ניתנת על "כלי" ולא על "בנין", ומאידך יתכן שעיקר הצורך שתעלה על "מזבח" כמו בפנים, ונרחיב בזה בסוגית הגמרא.

וראה עוד במקדש דוד, שהחיוב רק במעלה לראש המזבח, כמו שבפנים רק מחוט הסיקרא

לצורך איש!

ומקשינן: והרי גבי העלאה נמי כתיב "איש איש אשר יעלה", ונדרוש: איש המעלה לשם איש, חייב?!

ומתריצין: ההוא, האמור בהעלאה, מבעי ליה לשניים שאחזו באבר והעלוהו, שחייבין.

ומקשינן: אי הכי, הכא בשחיטה נמי, מיבעי ליה הריבוי "איש איש", לשניים שאחזו בסכין ושחטו, לומר שחייבין? והרי שנינו במשנה שפטורין.

ומתריצין: שאני התם, בשחיטה, דאמר קרא "ונכרת האיש ההוא", דוקא אחד, ולא שניים⁽⁶⁵⁾ שאחזין בסכין ושחטו, ושחטו

רבי שמעון אומר, אפילו אם העלה על הסלע, או על האבן, ולא קידשן כלל לשם מזבח, חייב משום העלאת חוץ⁽⁶⁴⁾.

גמרא

דנה הגמרא: מאי שנא, המעלה להריוט בחוץ פטור, דכתיב "ואל פתח אהל מועד לא יביאנו לעשות אותו לח", ומשמעות הכתוב היא שהחיוב הוא רק אם עושה לשם ה', אם כן, בשחיטה בחוץ נמי הכתיב "ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לח", ולמה השוחט בחוץ להריוט חייב?

ומתריצין: שאני התם, בשחיטה, דאמר קרא "איש איש ישחט", לרבות איש ששחט

באופן זה חייבים ומשמע שבא ללמד שדינו ככל שנים שעשו ולפטור רק כשזה יכול וזה יכול. וכן בהעלאה שריבה הכתוב לחייב היינו אפילו בזה יכול וזה יכול.

ובמקור חיים [רסן] תירץ ששנים שעשו פטורין רק מקרבן, אך עברו בלאו, על כן הוצרכה הגמרא ללמוד מ"ההוא".

והגרי"ז תירץ כי אע"פ ששנים שעשו פטורין, אך אין חסרון במעשה שנעשה על ידיהם, ומ"ההוא" למדו שאינה נחשבת כשחיטת חוץ, ואין חיוב על העלאתה כדין מוקטרי חוץ ואין תירוצו מועיל למה ששנינו בסמוך שלולי "למדו ק"ו משחיטה להעלאה היו שנים שהעלו חייבים, ומשמע שאין להם פטור של שנים שעשו. וכן קשה על תירוצו הריטב"א שהרי רבי יוסי בסמוך למד מההוא לפטור גם בשחטו וגם בהעלו, אף שאינו דורש "איש איש" ולמה יתחייבו.

ובמנחת אברהם כתב שלביאור הגרעק"א

ומעלה נחשב מקום ההקטרה, אך אם הקטיר מתחת חציו פטור, ומה שאמרו לקמן [קיג, א] שבבמה קטנה אין מחיצה לדמים, היינו דוקא לזריקה, אך להקטרה יש "מחיצה" ואינה אלא מחציו ומעלה.

64. כתב החזו"א [קמא כ, ו] שגם לרבי שמעון אם מעלה בחוץ על הארץ ממש, פטור, שאינה בכלל במה, ודן אם צריך שיהא באבן גובה י' טפחים. וראה משך חכמה [דברים טז, כא] ובנתיבות הקודש שנקטו שלרבי שמעון גם על הארץ חייב.

65. הריטב"א בקידושין [מג, א] הקשה למה צריך ללמוד מ"ההוא" והרי בשבת [צב, ב] דרשו "בעשותה" יחיד שעשה חייב שנים שעשו פטורים. ותירץ, ש"ההוא" מלמד שלא נרבה שנים ששחטו מ"איש איש" מלמד לפטור אפילו בזה אינו יכול וזה אינו יכול שבכל שנים שעשו

שפטורין. (66)

והבינה הגמרא, שהכוונה למעט מ"ההוא" שנאמר בכרת של שחיטה בחוץ, ולכן מקשינן:

אי הכי, גבי העלאה נמי, הא כתיב "ונכרת

האיש החוא מעמיו", ובכל זאת שנים שעשאוה חייבין, ולמה לא דרשת אחד ולא שניים?

ומתריצין: "החוא", שנאמר בהעלאה, **מיבעי ליה למעוטי שוגג**, שאם העלה קח-ב בחוץ בשוגג, (67) או אם היה אנוס

נמצא שכל קושית הריטב"א רק לפי רבי שמעון שפותר [בשבת שם] אפילו זה אינו יכול וזה אינו יכול, ואם כן למה הוצרך בסמוך לפטור שנים ששחטו מ"ההוא", אך לרבי יוסי יש לומר שבא לחייב באופן שזה אינו יכול וזה אינו יכול.

והגר"י אברמסקי כתב [בספר הזכרון לזכרון] שפטור שנים שעשו הוא רק כשהחייב על המעשה, אך בשחוט חוץ שהחייב על ביטול ההקרבה בפנים על ידי שהקרבת נשחט בחוץ, אינם פטורים שע"י שניהם נמצא שהוא שחוט. ולכן הוצרך קרא לפטורם.

ולדבריו יתכן שלא התרבה חיוב העלאה בזה יכול וזה יכול, שהרי לא הוצרך מיעוט הכתוב אלא בשחיטה שאיסורה בביטול ההבאה, אך העלאה שאיסורה בעצם ההקטרה בחוץ יתכן שלא התרבתה אלא כשזה אינו יכול וזה אינו יכול, ולכן לא למדו ממנה לחייב בכל שנים שעשו בשאר איסורי תורה.

66. **בשיטה לא נודע למי** [קידושין שם] הקשה למה צריך קרא לפטור שנים ששחטו בחוץ, והרי אין קרבן זה מתקבל בפנים, כמו שדרשו בחולין [כט, ב] דכתיב "תזבחיהו" לומר שאין שנים שוחטין בזבח אחד. והעלה מכך דהני מילי למצוה אבל דיעבד הקרבן כשר. ויש לעיין אם כוונתו שלפיקך צריך קרא לפטור שנים שעשו, כי השחיטה נחשבת שחיטת חוץ כמו שכשרה בקרבן, או שאחר המיעוט גילה הכתוב שאין כאן שחיטת חוץ [וכדברי הגרי"ז בהערה הקודמת].

וראה תוס' ביומא [לב, ב] שנקטו כי שחיטת

שנים בחוץ פסולה בדיעבד, ובמנחת אברהם כתב שלדבריהם צריך לומר שלא איכפת לן שהשחיטה בפנים באופן זה פסולה, כי העיקר שהקרבת מתקבל בפנים, ומצד זה חייב עליו בחוץ, וכמו שמצינו [לעיל קז, א] בעוף שחייב על שחיטתו בחוץ אף שאין לו שחיטה בפנים.

אכן כדעת השיטה לז"ל מבואר בתוס' לעיל [נט, א] שדנו בשחט פסח וחטאת שלא לשמו בחוץ אם יתחייב שהרי הקרבן נפסל באופן זה בפני, וכן העלה החזו"א [ליקוטים ה ד"ה והר"מ] מדברי הרמב"ם [פי"ח ממעה"ק ה"י] שאם השחיטה שאינה ראויה לפנים פטור עליה בחוץ. וראה להלן [קטו, א] שנחלקו אמוראים אם חייב באופן זה, ובשואל ומשיב [מהדור"ק ח"ג כא] דן בזה. ע"ש.

67. הרמב"ן בקידושין [מג, ב] פירש ששוגג הוא כששוחט בחוץ ואינו יודע שהוא קרבן ומוטעה פירושו שסבר שהמקום ששחט הוא בית המקדש, ולכאורה תמוה, שטעות זו נחשבת מתעסק ולמה חייב קרבן על שגגתו בשחיטת חוץ.

ובמנחת ברוך [סימן י'] כתב שמתעסק הוא רק כשרצה לחתוך תלוש וחתך מחובר, שכוונתו לעשות חיתוך ועשה תלישה, אך כשמתכוון לשחוט בהמה וסבר שהיא חולין ונמצאת קרבן אין זה מתעסק. אך מדברי תוס' לעיל [ב, ב] ושבת [סט, א] נראה שגם המחשב לשחיטת חולין נחשב מתעסק לגבי שחיטה בקרבן שהיא מדיני הקרבה ולא שחיטה בעלמא.

ועוד יש ליישב כמבואר לעיל שאיסור